

Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kształtowaniu aktualnego i przyszłego profilu gospodarczego województwa łódzkiego, red. Janusz Świerkocki, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2011, s. 253

Recenzowana książka jest efektem realizacji projektu badawczego *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kształtowaniu aktualnego i przyszłego profilu gospodarczego województwa łódzkiego*, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Zespół autorski liczy 6 osób: A. Dorożyńska, T. Dorożyński, A. Kłysik-Uryszek, M. Plich, J. Świerkocki, W. Urbaniak. Wkłady poszczególnych autorów są zróżnicowane. Autorstwo i współautorstwo rozdziałów zostało jednoznacznie przypisane poszczególnym osobom. Tytuł książki dobrze koresponduje z jej zawartością.

Zasadność prowadzenia badań nad podjętym zagadnieniem jest bezsporna. Aktualny stan badań nad efektami zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) dla krajów przyjmujących, w tym także rozwijających się lub przechodzących okres transformacji, cechuje koncentracja uwagi na poziomie makroekonomicznym oraz mikroekonomicznym. Pierwsza grupa prac dotyczy bardzo potrzebnych analiz na poziomie całościowo rozpatrywanych gospodarek narodowych, z ewentualnym uwzględnieniem struktury branżowej (branże inwestowania kapitału zagranicznego) i geograficznej (kierunki, z których napływa kapitał). Druga grupa prac skupia uwagę na działaniach poszczególnych przedsiębiorstw – zagranicznych inwestorów bezpośrednich. Stosunkowo mniejszym zainteresowaniem cieszą się analizy zlokalizowane na poziomie mezoekonomicznym, czyli odnoszące się np. do poszczególnych regionów krajów przyjmujących zagraniczne inwestycje bezpośrednie.

Jak piszą autorzy: „celem badawczym projektu, a zatem i książki, była próba odpowiedzi na pytanie, jak można wykorzystać BIZ do budowy konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki województwa łódzkiego”. Postawienie takiego celu uważam za zasadne z poznawczego punktu widzenia (istnieje luka w wiedzy na temat rzeczywistego przebiegu i kształtowania się efektów zagranicznych inwestycji bezpośrednich) oraz potrzebne z praktycznego punktu widzenia (rozpoznanie stanu faktycznego może stanowić przesłankę do podjęcia działań zwiększających korzyści czerpane z obecności inwestorów zagranicznych w regionie). Osiągnięciu tego celu służyły trzy grupy zabiegów badawczych. Pierwsza grupa miała charakter poznawczy – przeprowadzono inwentaryzację ZIB na terenie województwa łódzkiego. Druga grupa także dotyczyła prac o charakterze poznawczym – dążono mianowicie do identyfikacji i oceny znaczenia czynników określających aktywność inwestorów zagranicznych w regionie, w szczególności decydujących o wyborze lokalizacji. Trzecia grupa miała odmienny charakter – podjęto próbę sporządzenia krótkookresowej prognozy możliwości rozwoju gospodarki województwa łódzkiego, związanych z napływem ZIB.

Autorzy bardzo oszczędnie podchodzą do opisu we wstępie książki aspektów metodycznych przeprowadzonych badań. Szersze omówienie tych zagadnień znajduje się w poszczególnych rozdziałach. We wstępie występuje tylko odwołanie się do korzystania z koncepcji „studium przypadku”.

Książka składa się z wstępu, siedmiu rozdziałów, wniosków i rekomendacji oraz aneksu. Bardzo użyteczne są podsumowania zamieszczone na końcu każdego rozdziału.

Rozdział I – „Gospodarcze efekty napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do regionu” (Agnieszka Kłysik-Uryszek) – zawiera przegląd zagadnień definicyjnych, regulacji prawnych, motywów i uwarunkowań zagranicznych inwestycji bezpośrednich

oraz omówienie kanałów oddziaływania ZIB na gospodarkę regionu. Rozdział stanowi swego rodzaju podstawę dla dalszych części książki.

Rozdział II – „Aktywność podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie łódzkim” (Agnieszka Kłysik-Uryszek) – zawiera analizę najważniejszych aspektów działalności podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w badanym regionie. Te aspekty to: struktura podmiotów ZIB, zatrudnienie i wynagrodzenia, struktura przychodów, działalność inwestycyjna i wymiana handlowa z zagranicą. Dobór przekrojów analizy oceniam pozytywnie. Na podkreślenie zasługuje pionierski charakter badań w odniesieniu do wybranego regionu w Polsce.

Rozdział III – „Działalność inwestorów zagranicznych w Łódzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej” (Agnieszka Kłysik-Uryszek) – przedstawia analizę ekonomiczną aktywności inwestorów zagranicznych w Łódzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Analiza obejmuje następujące aspekty: dynamika napływu inwestorów zagranicznych, pochodzenie geograficzne inwestorów zagranicznych, wartość inwestycji i zatrudnienie, struktura branżowa, kapitałochłonność produkcji, podstrefy. Selekcję aspektów poddanych analizie uważam za zasadną.

Rozdział IV – „Ocena działalności inwestorów zagranicznych w województwie łódzkim” (Tomasz Dorożyński, Wojciech Urbaniak, Agnieszka Dorożyńska) – jest raportem z badań empirycznych przeprowadzonych z wykorzystaniem kwestionariusza (próba 188 inwestorów zagranicznych). Ocenie poddano działalność inwestorów zagranicznych w tym regionie. Przedmiot badania stanowiły m.in. rodzaj inwestycji, motywy jej lokalizacji w Polsce i województwie łódzkim, czynniki zachęcające i zniechęcające do kontynuowania działalności w regionie, zarządzanie zasobami ludzkimi, efekty inwestycji oraz czynniki zwiększające atrakcyjność inwestycyjną regionu. Poprawnie dobrano aspekty analizy aktywności inwestorów, a metoda badań nie budzi zastrzeżeń.

Rozdział V – „Rola jednostek samorządu terytorialnego we wspieraniu inwestorów zagranicznych w województwie łódzkim” (Tomasz Dorożyński, Wojciech Urbaniak) – ma charakter raportu z badania empirycznego. Cenne są także wstępne rozważania przedstawiające szczeble i kompetencje samorządu terytorialnego w Polsce. Koncepcję badania oceniam jako poprawną – ocena działalności samorządu w zakresie przyciągania i utrzymania zagranicznych inwestycji bezpośrednich jest ważnym elementem oceny znaczenia ZIB dla regionu. Nasuwa się jednak wątpliwość, czy ocena działalności samorządu powinna być prowadzona wyłącznie z uwzględnieniem opinii przedstawicieli samorządu? Być może należało zwrócić się z kwestionariuszem także do adresatów działań samorządu terytorialnego, czyli do zagranicznych inwestorów bezpośrednich?

Rozdział VI – „Rola instytucji otoczenia biznesu we wspieraniu inwestorów zagranicznych w województwie łódzkim” (Tomasz Dorożyński, Wojciech Urbaniak) – także został przygotowany na podstawie wyników badania ankietowego. Wywiady przeprowadzono z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu. Celem była ocena działalności tych instytucji w przyciąganiu i utrzymaniu ZIB w regionie łódzkim. Rozdział jest potrzebnym uzupełnieniem analiz zawartych w rozdziałach poprzedzających. Wysoce oceniam zarówno część rozdziału będącą przeglądem literatury, jak i część odwołującą się do przeprowadzonych badań empirycznych.

Rozdział VII – „Perspektywy regionu łódzkiego do roku 2015 w świetle wyników modelu symulacyjnego” (Mariusz Plich) – ma charakter odmienny w stosunku do pozostałych, gdyż jest on zwrócony w kierunku przyszłości. Budowa prognoz zawsze jest obciążona wieloma ryzykami (o ryzykach tych trafnie pisze autor rozdziału we wprowadzeniu), ale w moim przekonaniu nie oznacza to, że nie należy podejmować trudu sporządzania prognoz. Rozdział ten stanowi wartościowe dopełnienie poprzednich frag-

mentów książki. Rozwiązania metodologiczne przyjęte przez autora przy budowaniu modelu symulacyjnego nie budzą większych wątpliwości. Zastosowane podejście jest poprawne, a o adekwatności i realizmie uzyskanych wyników decydują m.in. przyjęte założenia, które można zmieniać w wielu wariantach prognozy (możliwe są rozmaite scenariusze).

Rozdział VIII – „Wnioski i rekomendacje” (Janusz Świerkocki) – składa się z dwóch części określonych tytułem rozdziału. Rozdział zaczyna się od swego rodzaju wprowadzenia, które stanowią uwagi na temat polityki branżowej (przemysłowej). Podzielałem treść tych uwag, jednak przydałoby się wyjaśnienie, jak się one mają do głównego nurtu rozważań zawartych w recenzowanej książce. Zamieszczone w tym rozdziale wnioski zostały dobrze wyselekcjonowane z olbrzymiego materiału empirycznego zawartego w książce. Mają one podbudowę w wynikach przeprowadzonych badań. Zawarte w tymże rozdziale rekomendacje pod adresem polityki gospodarczej nie mają bezpośredniego związku z wynikami uzyskanymi z przeprowadzonych badań empirycznych. Celowe byłoby wyjaśnienie, na jakiej podstawie została skonstruowana lista zaleceń. Ta uwaga nie jest równoznaczna z podważaniem słuszności podanych rekomendacji. Pozostają one w zgodzie z praktyką działań polityki gospodarczej państwa stosowaną w krajach legitymujących się największymi sukcesami w przyciąganiu zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Rozdział ten jest wartościowym zwieńczeniem książki.

Książkę zamyka aneks (Agnieszka Kłysik-Uryszek) zawierający rysunki ilustrujące rozmieszczenie spółek BIZ w województwie łódzkim. Przydatnym dla czytelnika uzupełnieniem jest zamieszczony na końcu książki spis wykorzystanej literatury.

Liczba i sekwencja rozdziałów dobrze korespondują z założonym celem projektu badawczego. Tytuły rozdziałów są zrozumiałe i poprawnie sformułowane oraz zgodne z treścią rozważań zawartych w poszczególnych partiach książki.

Jak to już wielokrotnie podkreślałem, jestem zwolennikiem stosowania polskiego określenia „zagraniczne inwestycje bezpośrednie” zamiast bezpośrednio inwestycje zagraniczne”. Oryginalny zwrot używany w literaturze anglojęzycznej brzmi bowiem *foreign direct investment* i nie widzę powodów, aby w języku polskim zmieniać szyk wyrazów tworzących to określenie.

Omówiona książka jest publikacją bardzo potrzebną, wyróżniającą się dwoma najważniejszymi zaletami. Po pierwsze, książka podejmuje problematykę niezwykle ważną, a jednocześnie dotychczas dość zaniedbaną w literaturze polskiej. Po drugie, książka zawiera niezwykle obfity, przemyślany i potrzebny zbiór wyników badań empirycznych. Ich przeprowadzenie stanowiło podstawę do wyciągnięcia sformułowanych wniosków i narkreślenia konsekwencji dla polityki gospodarczej.

Marian Gorynia